

۱۴۵۱۹۲۱

حقوق بین الملل عمومی

۲۰۱

تألیف:
دکتر سید علی خلیلی نژاد
عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور

مجمع علمی و فرهنگی مجد

www.ketab.ir

سرشناسه	:	خلیلی نژاد، روح‌الله
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۴۶۶-۷
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۹۵۸۶۷۰
عنوان و نام پدیدآور	:	حقوق بین‌الملل عمومی ۱-۲/ مولف روح‌الله خلیلی نژاد.
مشخصات نشر	:	تهران: مجد، ۱۳۹۴.
موضوع	:	حقوق بین‌الملل
رده بندی دیویی	:	۳۴۱
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۴ ج ۷ خ/۱۰/ KZ۳۴۱۰
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است. ناشر متخلف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

حقوق بین‌الملل عمومی ۱ و ۲

تألیف: دکتر روح‌الله خلیلی نژاد

نشر: رات مجد

چاپ اول: ۱۳۹۴ تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و محصور «مجد» است.

دفتر مرکزی:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان وحید نوری ر ۱۲ فروردین پلاک ۱۰۸

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲ - ۶۶۹۶۳۳۸۶

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۴۶۶-۷

ISBN: 978-600-193-466-7

شعبه فروردین: خیابان ۱۲ فروردین، مقابل تعزیرات، پلاک ۲۸۳، طبقه دوم، تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۸

شعبه اردیبهشت: خیابان اردیبهشت (متیری جاوید)، تقاطع شهدای ژاندارمری، پلاک ۱۰۸، تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

www.majdlaw.ir

E-mail: majdlaw92@gmail.com

سیستم اشتراک پذیری «مجد»:

ارسال پیامک حاوی نام و نام خانوادگی و شغل (در صورت تمایل) به شماره ۰۲۱۶۶۴۹۰۹۹۸

فصلنامه حقوقی مجد با ارائه مقالات اساتید مبرز حقوق کشور بطور منظم منتشر می‌شود.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۳
مقدمه.....	۱۷
فصل اول: کلیات	۱۹
گفتار اول: حقوق بین الملل.....	۲۱
بند اول: مفهوم کلی حقوق بین الملل.....	۲۱
بند سوم: رجه تسمیه حقوق بین الملل.....	۲۱
بند سوم: جامعه بین المللی و حقوق بین المللی.....	۲۲
بند چهارم: نهاد های بین المللی و حقوق بین الملل.....	۲۳
بند پنجم: ساز و بها های بین المللی و حقوق بین الملل.....	۲۳
بند ششم: تابعان یا مذبذبات حقوق بین الملل.....	۲۳
گفتار دوم: روابط بین المللی و حقوق بین الملل.....	۲۵
بند اول: ضمانت اجرا در حقوق بین الملل.....	۲۵
بند دوم: قلمرو حقوق بین الملل.....	۲۶
فصل دوم: حقوق بین الملل عمومی ۱	۲۹
گفتار اول: حقوق بین الملل.....	۳۱
بند اول: جامعه بین الملل.....	۳۱
بند دوم: نهادهای بین المللی.....	۳۱
بند سوم: وجوه مشترک حقوق بین الملل خصوصی و حقوق بین الملل عمومی.....	۳۱
بند چهارم: وجوه افتراق حقوق بین الملل عمومی و حقوق بین الملل خصوصی.....	۳۲
گفتار دوم: تعریف حقوق بین الملل.....	۳۳
بند اول: نظریات مخالفان حقوق بین الملل.....	۳۳
بند دوم: نظریات موافقان حقوق بین الملل.....	۳۳
گفتار سوم: تاریخ حقوق بین الملل.....	۳۴
بند اول: دوره اول باستان.....	۳۴
بند دوم: دوره دوم: قرون وسطی.....	۳۵
بند سوم: اصول حقوق بین الملل در قرون وسطی.....	۳۸

- ۳۸..... بند چهارم: دوره سوم: عصر جدید
- ۳۹..... بند پنجم: دوره چهارم: کنگره وین تا کنفرانس‌های صلح لاهه
- ۴۰..... بند ششم: دوره پنجم: کنفرانس‌های صلح لاهه تا پایان جنگ جهانی دوم
- ۴۳..... بند هفتم: دوره ششم: سازمان ملل متحد
- ۴۴..... گفتار چهارم: مبانی حقوق بین الملل
- ۴۴..... بند اول: مکتب حقوق طبیعی یا فطری
- ۴۶..... بند دوم: مکتب اصالت اراده
- ۵۲..... گفتار پنجم: حقوق بین الملل و حقوق داخلی
- ۵۲..... بند اول: نظریات دانشمندان حقوق بین الملل
- ۵۴..... بند دوم: منابع «قر» بین الملل
- ۵۵..... بند سوم: معادلات بین المللی
- ۵۶..... بند چهارم: توافق‌ها، زیج از شمول حقوق بین الملل هستند:
- ۵۷..... گفتار ششم: طبقه بندی معاهدات
- ۵۸..... بند اول: آیین نامه انعقاد معاهدات
- ۶۰..... بند دوم: معاهدات خارج از شمول تصویب
- ۶۱..... بند سوم: مقامات صلاحیت دار تصویب
- ۶۱..... بند چهارم: تصویب ناقص (بی قاعده)
- ۶۲..... بند پنجم: وظایف امین معاهدات
- ۶۲..... بند ششم: به اجرا در آمدن معاهدات
- ۶۲..... بند هفتم: ثبت و انتشارات معاهدات
- ۶۳..... بند هشتم: آثار معاهدات
- ۶۵..... بند نهم: آثار معاهده نسبت به اشخاص دعاوی
- ۶۸..... بند یازدهم: تفسیر معاهدات
- ۷۰..... بند دوازدهم: اختتام معاهدات
- ۷۴..... بند سیزدهم: آثار جنگ بر معاهدات
- ۷۵..... بند چهاردهم: تعلیق اجرای معاهدات
- ۷۵..... بند پانزدهم: اصلاح و تجدید نظر در معاهدات
- ۷۷..... گفتار هفتم: عرف بین المللی
- ۷۷..... بند اول: ارکان عرف

۷۷	بند دوم: سابقه عرفی.....
۷۸	بند سوم: اصول کلی حقوقی.....
۷۹	بند چهارم: تصمیمات قضایی بین‌المللی و دکترین.....
۸۰	بند پنجم: قواعد آمره.....
۸۱	بند ششم: تدوین و توسعه حقوق بین‌الملل.....
۸۱	بند هفتم: اعضای جامعه بین‌الملل.....
۸۳	گفتار هشتم: شناسایی کشور و حکومت.....
۸۳	بند اول: اهلیت و آثار حقوق شناسایی.....
۸۴	بند دوم: چگونگی شناسایی.....
۸۴	بند سوم: عده شناسایی حکومت.....
۸۵	بند چهارم: شناسایی دو ژوره.....
۸۵	بند پنجم: شناسایی دو دکور.....
۸۵	بند ششم: جانشینان مورها.....
۸۸	گفتار نهم: تعریف سازمان‌های بین‌الملل.....
۸۸	بند اول: سازمان‌های بین‌الملل.....
۸۸	بند دوم: خصوصیات سازمان‌های بین‌المللی.....
۸۹	بند سوم: طبقه‌بندی سازمان‌های بین‌المللی.....
۹۰	گفتار دهم: جامعه ملل.....
۹۰	بند اول: سازمان‌های جهانی.....
۹۰	بند دوم: اعضای جامعه ملل.....
۹۰	بند سوم: ارکان جامعه ملل.....
۹۱	بند چهارم: ضعف جامعه ملل.....
۹۲	گفتار یازدهم: سازمان ملل متحد.....
۹۲	بند اول: تاریخچه سازمان ملل متحد.....
۹۳	بند دوم: اهداف سازمان ملل.....
۹۳	بند سوم: اصول سازمان ملل.....
۹۳	بند چهارم: ارکان سازمان ملل متحد.....
۹۴	بند پنجم: شورای امنیت.....
۹۵	بند ششم: حق وتو.....

۹۶	بند هفتم: اعضای شورای قیمومیت
۹۶	بند هشتم: وظایف و اختیارات دبیرکل
۹۶	بند نهم: سازمان‌های تخصصی وابسته به سازمان ملل متحد
۹۹	بند دهم: سایر مؤسسات مرتبط با سازمان ملل متحد
۱۰۰	بند یازدهم: سازمان‌های قاره‌ای (منطقه‌ای)
۱۰۴	بند دوازدهم: سازمان‌های بین قاره‌ای
۱۰۷	گفتار دوازدهم: اشخاص خصوصی در حقوق بین الملل
۱۰۷	بند اول: حمایت فرد در حقوق بین الملل
۱۰۷	بند دوم: نهادهای جهانی حقوق بشر
۱۰۹	بند سوم: مسئله کمیته فرد در حقوق بین الملل
۱۰۹	بند چهارم: اطلاع جامعه بین المللی
۱۰۹	بند پنجم: سازمان بین المللی غیر دولتی
۱۱۱	سؤالات بین الملل عمومی
۱۱۵	پاسخنامه سؤالات بین الملل عمومی
۱۱۷	فصل سوم: حقوق بین الملل عمومی ۱
۱۱۹	گفتار اول: قلمرو دریایی جامعه بین المللی
۱۱۹	بند اول: اهمیت قلمرو دریایی
۱۱۹	بند دوم: تاریخچه تدوین قواعد حقوق دریاها
۱۲۳	بند سوم: سایر گروه‌های تأثیر گذار بر سیر تدوین قواعد حقوق دریایی
۱۲۳	بند چهارم: نحوه تحدید حدود مناطق دریایی
۱۳۰	گفتار دوم: تعیین حد خارجی و جانبی مناطق دریایی کشورهای مقابل و مجاور
۱۳۰	بند اول: مناطق مختلف دریایی
۱۳۴	بند دوم: مصونیت‌های ناو جنگی در یک بندر خارجی
۱۳۶	بند سوم: جرائم ارتكابی داخل کشتی
۱۳۶	بند چهارم: جرائم ارتكابی در خارج از کشتی جنگی
۱۳۷	بند پنجم: صلاحیت قضایی دولت ساحلی نسبت به کشتی‌های تجاری خارجی
۱۴۱	گفتار سوم: دریای سرزمینی (Territorial Sea)
۱۴۱	بند اول: مفهوم دولت ساحلی و توسعه صلاحیت‌های آن

۱۴۶	بند دوم: ماهیت حقوقی دریای سرزمینی
۱۴۸	بند سوم: حدود دریای سرزمینی
۱۴۸	بند چهارم: نظام حقوق دریای سرزمینی
۱۵۴	گفتار چهارم: منطقه نظارت (منطقه مجاور Conitguous Zone)
۱۵۴	بند اول: مفهوم منطقه نظارت
۱۵۵	بند دوم: نظام حقوقی منطقه نظارت
۱۵۶	گفتار پنجم: منطقه انحصاری اقتصادی (Economic Exclusive Zone)
۱۵۶	بند اول: بررسی مفهوم
۱۵۶	بند دوم: حدود منطقه انحصاری اقتصادی
۱۵۷	بند سوم: تحدید حدود منطقه انحصاری اقتصادی
۱۵۷	بند چهارم: وضعیت حقوقی منطقه انحصاری اقتصادی
۱۶۲	گفتار ششم: دریای آزاد
۱۶۲	بند اول: بررسی مفهوم
۱۶۲	بند دوم: ماهیت حقوقی دریای آزاد
۱۶۵	گفتار هفتم: نظام حقوقی دریای آزاد
۱۶۶	بند اول: دزدی دریایی
۱۶۹	گفتار هشتم: فلات قاره (Contineetal Shelf)
۱۶۹	بند اول: بررسی مفهوم
۱۷۰	بند دوم: منطقه میراث مشترک بشریت
۱۷۰	بند سوم: نظام حقوقی اعماق دریاها: میراث مشترک بشریت
۱۷۶	گفتار نهم: تنگه‌های مورد استفاده کشتیرانی بین المللی
۱۷۶	بند اول: تعریف تنگه‌های بین المللی
۱۷۷	بند دوم: رژیم عبور از ترانزیتی (Transit Passage)
۱۷۹	بند سوم: تقسیم بندی تنگه‌ها از دیدگاه کنوانسیون ۱۹۸۲
۱۸۰	گفتار دهم: قلمرو هوایی
۱۸۰	بند اول: حقوق هوایی
۱۸۳	بند دوم: کنوانسیون هوایمایی بین المللی کشوری و موافقت نامه‌های الحاقی آن
۱۸۳	بند سوم: کنوانسیون هوایمایی بین المللی کشوری
۱۸۴	بند چهارم: اصول کلی ناظر بر هوانوردی

- گفتار یازدهم: سازمان بین المللی کشوری (ایکائو) ۱۸۵
- بند اول: ایکائو ۱۸۵
- بند دوم: حمل و نقل هوایی بین المللی ۱۸۵
- بند سوم: کنفرانسیون‌های امنیتی هواپیمایی ۱۸۷
- گفتار دوازدهم: تحقیق (Inquiry) ۱۹۱
- بند اول: مفهوم تحقیق ۱۹۱
- بند دوم: آیین کار ۱۹۲
- بند سوم: کارایی کمیسیون‌های تحقیق ۱۹۲
- فصل چهارم: حق حاکم بر فضای ماورای جو و کرات آسمانی** ۱۹۵
- گفتار اول: سیر کامل قواعد حقوق فضا ۱۹۷
- بند اول: تعریف فضای ماورای جو و حدود آن ۱۹۸
- بند دوم: نظام حقوقی کمیسیون فضایی ۱۹۹
- بند دوم: آزادی ارتباطات از راه دور ۲۰۱
- بند سوم: اعمال صلاحیت‌های ملی در فضای کرات آسمانی ۲۰۱
- گفتار دوم: پیشینه‌ی تاریخی حل و فصل مسأله امتیاز اختلافات بین المللی ۲۰۲
- بند اول: منابع مربوط به روش‌های حل مسأله امتیاز اختلافات بین المللی ۲۰۳
- گفتار سوم: تعریف و ماهیت اختلاف بین المللی ۲۰۶
- بند اول: تعریف اختلاف بین المللی ۲۰۶
- بند دوم: ماهیت اختلافات بین المللی ۲۰۶
- بند سوم: روش‌های سیاسی حل و فصل اختلافات بین المللی ۲۰۷
- گفتار چهارم: سازش یا آشتی (conciliation) ۲۱۷
- بند اول: مفهوم سازش ۲۱۷
- بند دوم: آیین سازش ۲۱۷
- بند سوم: کارایی کمیسیون سازش ۲۱۸
- بند چهارم: وجوه افتراق میانجیگری با سازش ۲۱۹
- بند پنجم: روش‌های حقوقی حل مسأله امتیاز اختلافات بین المللی ۲۱۹
- گفتار پنجم: مقایسه دیوان دائمی با دیوان بین المللی دادگستری ۲۲۲
- بند اول: تأسیس دیوان بین المللی دادگستری ۲۲۳

۲۲۵ بند دوم: صلاحیت دیوان بین المللی
۲۳۱ بند سوم: صلاحیت مشورتی دیوان
۲۳۳ گفتار ششم: داوری بین المللی
۲۳۳ بند اول: تحول تاریخی داوری
۲۳۳ بند دوم: مبنای داوری
۲۳۴ بند سوم: آیین داوری
۲۳۶ بند چهارم: خصوصیات حکم داوری
۲۳۸ آزمون مشابه و پیشنهادی ۱
۲۴۲ پاسخ نامه آزمون مشابه و پیشنهادی ۱
۲۴۳ آزمون مشابه و پیشنهادی ۲
۲۴۸ پاسخ نامه آزمون مشابه و پیشنهادی ۲
۲۴۹ منابع

پیشگفتار

در گذشته‌های دور، در قرن نهم و دهم میلادی ضرورت‌های حیات و نیاز تشکلات اجتماعی اطراف مدیترانه، موجب شد تا میان اقوام مختلفی که در حاشیه‌های شمالی، جنوبی، غربی و شرقی این دریا زندگی می‌کردند روابطی حقوقی پدید آید. مبنای این روابط، عرف خود رسته و معاهداتی بود که در حد ابزاری ساده، عامل نزدیکی و همبستگی مادی مللی به شمار می‌آمد که از لحاظ فرهنگی، رشد اقتصادی و سیاسی با یکدیگر تفاوت بسیار داشتند. اما این تفاوت‌ها که گروهی از آنها را به مغرب زمین و به کلیسای روم و گروهی را به شرق بیزانس و ارتدکس و پاره‌ای را به دنیای اسلام مرتبط می‌نمود، مانع از پدیداری گروه‌ها و واقعی همزیستی در محیط جغرافیایی مدیترانه نگردید. این تعدد گرایی، از آن زمان تا به حال، تخصیصی اصلی جامعه بین‌الملل شده است. با این حال در دوران ما نیازهای اجتماعی، اوضاع و احوال جهان به صورت دیگری درآمده است و آن ابزارهای قدیمی، یعنی معاهده و عرف برای اداره روابط بین‌المللی بسنده نمی‌نماید. اگر روابط مادی کشورهای عضو جامعه بین‌المللی معنوی نباشد و کشورها به همکاری با یکدیگر ترغیب نشوند، آن نظم اندکی هم که پس از ده قرن به صورت امروزی در آمده است، از میان خواهد رفت و جنگ و زورگویی جسیسین قانون؛ هر چند سست و متزلزل خواهد گردید.

بنابراین، همبستگی مادی و معنوی کشورهای عضو جامعه بین‌المللی سنگ زیربنای نظام بین‌المللی است و رشد و توسعه هر یک از این کشورها مستلزم همکاری سازمان یافته آنها در سطحی بالاتر و والاتر از منافع ملی است، به شرط آنکه این همکاری بر اساس اصولی پی گیرد که ضامن منافع جمع و حاصل وجدان مشترک جامعه بشری باشد. حقوق بین‌الملل به راستی مفهومی جز این نمی‌تواند داشته باشد. درست است برخی از خصوصیات جامعه بین‌المللی متفاوت از جامعه داخلی است، اما آنچه که در اساس، جامعه بین‌المللی و حقوق بین‌الملل را از جامعه داخلی و حقوق داخلی متمایز می‌کند، نه خصوصیات عمدتاً ظاهری آنهاست؛ بلکه روند شکل‌گیری آن جوامع و تاثیر عوامل غیر

حقوقی در اجرای مقررات حقوقی، منشا اختلاف آن دو می‌باشد. وگرنه همکاری و طرق نیل به آن در هر دو جامعه و در هر دو شاخه حقوق می‌تواند بر مبنای اصول مشترکی سازمان گیرد. به همین سبب آنچه امروزه جامعه بین‌المللی و حقوق بین‌المللی را دچار بحران کرده است، تفاوت‌های ماهوی هدف‌ها و وسایل رسیدن به آنها نیست؛ بلکه ریشه بحران را باید در سیاست بازی و قدرت‌نمایی بعضی از کشورها جستجو نمود. کشورهایی که به روند تحول و تکامل حقوق بین‌الملل اعتنایی ندارند و یا خواهان آنند که حقوق بین‌الملل را در خدمت خود گیرد و هر جا این حقوق نتواند پاسخگوی خواست و نظر آن‌ها باشد، روی آن برمی‌تابند و رسماً یا عملاً آن را نادیده می‌انگارند.

مسئله اثر جمع‌دهی در ذاتی مخصوصاً جوامع جهان سوم را به درستی بنگریم، در برخی از آنها، کسان یا دولتی هستند که چنین بینشی نسبت به حقوق دارند، اما تفاوت در این است که در جامعه بین‌الملل، حقوق ساخته و پرداخته کسانی است که خود در عین حال، ملزم به تبعیت از آن هستند؛ یگانگی وادعای و تابعان حقوق بین‌الملل.

این یگانگی ساختاری، چه بسا مناسبت حقوق را بازچه سیاست قرار دهد و سیاستمداران را همچون نمایندگان، در قایل‌گذاری بین‌المللی سهیم نماید و همزمان، آنان را از سویی مجرمان قانون و از سوی دیگر قاسم اعمال خود گرداند.

این اختلاط در صلاحیت‌ها، آنچنان ویژگی به چنین بین‌الملل بخشیده است که آن را کاملاً از الگوهای کلاسیک و اولیه حقوق، متمایز ساخته است. بی‌شخص و نمادی نوین بدان داده است. از این روست که مقایسه حقوق بین‌الملل با حقوق داخلی به مثل معروف «قیاس مع الفارق» است.

با این وصف، حقوق بین‌الملل که تجلی زیست اجتماعی در جامعه بین‌المللی است به سوی نهادین شدن و تبدیل به یک نظام هنجاری پیش می‌رود و تا زمانی که این فرایند طی نشود حقوق بین‌الملل نمی‌تواند جایگاه خاص خود را در جامعه بین‌المللی بیابد.

به امید آن روز که انتظارات به سر آید و قواعد حقوق بین‌الملل از صورت مقررات بین‌الدولی درآمده و به حقوق واقعاً بین‌المللی تبدیل گردد و فرد همان طور که ژرژ سل و دوگی معتقد بودند، در آن نظام جایگاه رفیعی یابد؛ زیرا به هر تقدیر، غایت هر نظام

حقوقی اداره زندگی اجتماعی انسان و توجه به سرنوشت و توجه به سرنوشت وی می باشد، چه این نظام ملی باشد و چه بین‌المللی.

مقدمه

کتابی که در پیش رو دارید حاصل تلاشی است برای فهم بهتر مطالب درسی و نکات کلیدی کتاب حقوق بین الملل ۱ و ۲ در سال‌های قبل از دو کتاب جدا به نام حقوق بین الملل ۱ و ۲ جداگانه استفاده می‌گردید و در این کتاب تمام مطالب به صورت کلیدی و نکته برداری شده است . که در فصل اول نکات و مفهوم سوالات کتاب حقوق و بین الملل ۱ و جمع آوری شده است.

که در فصل دوم نکات و مفهوم سوالات کتاب حقوق بین الملل ۲ استفاده شده است.